

The background of the cover features a dark, atmospheric photograph of a mountain peak, likely in the Himalayas, partially obscured by a dense array of colorful prayer flags. The flags, in shades of blue, red, green, and yellow, are strung across the scene, creating a sense of depth and cultural context. The overall lighting is low, emphasizing the textures of the fabric and the ruggedness of the mountain.

NEPAL VISION

21. ÅRGANG NR. 2 - VINTER 2012

ALLO – EN BÆREDYGTIG NÆLDE SOM TEKSTIL I NEPAL

Tekst og foto: Antropolog Ellen Bangsbo

Nedenstående artikel blev bragt i Nepal Vision 2012, nr. 1., - desværre uden kreditering af Ellen Bangsbo som forfatter og fotograf. I overensstemmelse med krav fra Dansk Magisterforening genoptrykkes artiklen her med korrekt kreditering.

Den store 'Allo – Himalaya Nettle' vokser vildt på Nepals lavere bjergskråninger og er igennem mange generationer udnyttet til tekstil af lokalbefolkningen i landområderne. Det sidste årti er udvinding og forarbejdning af denne brændenælde vokset fra lokalt forbrug til en vigtig industri for lokalbefolkningen i landets landområder samt i de større byer.

De fleste kender brændenælden som en irriterende ukrudtsplante, der er svær at slippe af med og som efter berøring efterlader en rød ubehagelig og brændende plet på huden. Nælden er også kendt i folkløse og historiefortællinger. I H.C. Andersens 'De vilde svaner' redder prinsesse Elisa sine brødre ved at strikke brændenældetrøjer til dem, så de dermed bliver tilbage til deres menneskelige form fra at være forhekset til svaner. I denne historie benyttes nælden som tekstil, hvilket ikke er ukendt i Danmarks historie. De tidligste fund af forarbejdet brændenældefiber dateres til Bronzealderen (800 f.v.t.) og stammer fra et mosefund i Voldtofte, Fyn. I Europas nyere historie blev nælden brugt til soldaternes uniformer under Napoleons krige 1803–15 samt til den tyske hær under både første og anden verdenskrig. Igennem det 17. og 18. århundrede var nældefibre kendt i Danmark under betegnelsen 'Nældetøj', som ofte var så flot bearbejdet, at det blev sammenlignet med silke. Udvinning af brændenældefiber ophørte i Danmark efter anden verdenskrig, hvor det blev udkonkurreret af den

billigere bomuld samt af de nye syntetiske fibre.

Det var ud fra denne viden, at jeg under mine studier på Skolen for Brugskunst i 1978 valgte at studere plantefibre, inklusivt hamp- og brændenældefiber, og efter selv at have indsamlet, forarbejdet og spundet dansk brændenældefiber besluttede jeg at rejse til Nepal, hvor jeg havde hørt, at nepalesere i landområder gik rundt i tøj forarbejdet af nældefiber. Den almindelige danske brændenælde giver kun et fiberudbytte på 5 %, hvor den nepalesiske nælde 'Allo' giver et langt større udbytte. Så jeg søgte og fik (trods ordlyden om hamp) faktisk legater til at rejse til Nepal for at studere hamp og brændenældefiber. I foråret 1979 besøgte jeg Ghandrung nord for Pokhara, samt Jumla i Vestnepal, begge steder, hvor man dengang anvendte Allo fiber til forarbejdning af eget tøj, reb, fiskenet mm. I forbindelse med antropologisk feltarbejde var jeg i 1999 fire måneder i Nepal. Her opdagede jeg, at forarbejdning og salg af Allo produkter var blevet omfattende, til dels hjulpet af investeringsivrige vestlige personer

samt NGO'er og især Susi og John Dunsmore, som i Sankhu-wasaha, Østnepal, gennem et større udviklingsprojekt, havde hjulpet lokalbefolkningen med at kommercialisere deres flotte Allo tekstiler. Hvor Allo tekstiler tidligere udelukkende dækkede eget forbrug og udveksling, var de nu nogle steder dygtigt organiseret med produkter til salg mange steder i Nepal. Jeg har siden udført et kort feltarbejde i foråret og senere igen i efteråret 2010, hvor jeg besøgte afsides landsbyer i Parbat og Pyuthan distrikterne i midtvest Nepal og deltog i den lokale Allo høst samt undersøgte de lokales forarbejdning af nælde og deres flotte tekstile nældeprodukter.

Allo – den store Himalaya nælde

Den nepalesiske 'Allo – Himalaya Nælde' *Girardinia diversifolia* er, som navnet betoner, ikke helt ens med den almindelige mindre danske nælde *Urtica dioica*. Allo vokser ved skyggefyldte og våde træbeplantninger eller skovområder og bjergskråninger i 2.500 til 3.000 meters højde i det vestlige og østlige Nepal, hvor den udgør en vigtig del af områ-

dets naturlige økosystem. Den vokser bedst ved jord rig på gødningsstoffer, især kvælstof er vigtigt for at dens trivsel. Nælden bliver mellem 1-3,5 meter høj, med op til 35 cm brede blade. Hvor den danske nælde har talrige nærmest usynlige brændehår, er disse på Allo planten nærmest som spidse torne på størrelse af 0,4 - 0,9 cm fordelt på både stilk og blade. Stik fra disse torne er selvsagt ubehagelige, men selvom jeg sammen med de lokale kvinder deltog i flere Allo høst med ophold helt inde i de tætte nældekrat, så lykkedes det mig med stor agtpågivenhed at undgå denne nærkontakt. Netop denne 'stikkende' egenskab udnyttes ved mange landsbyhuse ved at afskærne nælder bruges til hegn for at holde strejfende køer og andre uønskede væsener ude.

Blade fra Allo benyttes til foder i Nepal, men som næringskilde til mennesker anvendes i stedet den mindre udgave af nælden med navnet 'Sisnu', der minder om den danske nælde, og som vokser i lavere højder. Plantens topskud er især om foråret meget næringsrige, og den tibetanske helgen og yogi Milarepa

Landsby i Pyuthan distriktet. Den rå nældebast høstes hvert efterår og hænges til tørre ved husene, indtil der er tid til at behandle nældefiberen.

Efter nældehøsten hygges der med hjemmebrygget stærk 'raxi'

Nældesuppe - gadesalg af den næringsrige 'sisnu' i Boudhanath, Kathmandu.

er kendt for at have overlevet i mange år ved afsides og højtbeliggende Himalaya regioner udelukkende på en diæt af brændenælder, hvilket siges at få hans krop til at fremstå i en grønlig farve.

Allo høst

I århundreder har de etniske grupper Rai, Magar og Gurung høstet og forarbejdet nælden til garn og vævet tekstil, til eget brug eller som handelsobjekt. Nældehøsten finder sted sent på efteråret, og når et passende nældekrat er udvalgt, går gruppen af nældehøstere direk-

te ind i de meget tætvoxende krat, hvor den forreste person med en mindre pind som en machete baner vej ved at slå de forreste planter til siden. Den friske grønne bark med fiber skrælles af den tykke stilk, sommetider ved at benytte tænderne til at frigøre barken fra stængelen. Det er et hårdt og ubehageligt arbejde at høste; i det tidlige efterår er de fugtige skovområder fulde af blod-sugende igler, og nærkontakt med nældens tornelignende brændhår, der indeholder store mængder af bl.a. histamin, kan give den uheldige person en

feberlignende tilstand i op til flere dage. Som regel er høstarbejdere iført tykke handsker, som bruges, når de holder om stængelen og afblader den. I den landsby, jeg besøgte i Pyuthan distriktet, høstede kvinderne delvist uden handsker. Måske er de efter mange årlige høst siden tidlig ungdom i nogen grad blevet immune for stik af nældens histamin.

De bedste høststeder er ofte beliggende flere dagsmarcher fra landsbyen, og man samles derfor i flok for sammen at overnatte nogle dage på det udvalgte høststed. Allo høst forbindes traditionelt med gensidig hjælp og socialt samvær, og hver høstdag afsluttes med en dram af den medbragte hjemmebryggede 'raxi'. Så skulle nogen mod forventning have fået stik af nælden, kan der findes lindring i flasken. Hjemme i landsbyen hænges de store grønne Allo bast fiberbunder til tørre under tagets udhæng, indtil der er tid til at behandle den rå bast fiber. Den rå bast fiber (nepali: Lokta), koges sammen med aske fra ildstedet i nogle timer, hvorefter

den bankes med en trækølle og skylles fri for den rå bark, der nu er let at fjerne. Nogle steder benyttes kaustisk soda, hvilket meget belejligt nedbringer kogetiden til en time. I disse områder med mangel på brænde er dette selvfølgelig et fristende alternativ, men dette betyder, at det færdige produkt ikke længere kan betegnes som økologisk. Fra et økologisk synspunkt er det heller ikke så smart, når grydens indhold efterfølgende hældes direkte ud på jorden, og kvinderne kan ætse hænderne, når de holder på bundterne. Allo bundterne skylles nu og tilsættes frisk lerjord, for at de senere er nemmere at udrede før spinning. Det betyder, at nogle fiberbunder (nepali: Puwa) indeholder op mod 40 % jord, som skal vaskes ud, efter fiberen er spundet til garn.

Traditionel Allo forarbejdning

Det færdige fiberbundt, parat til spinning, er 3-4 cm tykt og 150 cm langt. Det vikles omkring livet eller holdes under armhulen, mens der på traditionel vis spindes et fint garn på en håndten. Denne metode benyttes af både mænd og

De unge piger ved et udviklingsprojekt i Parbat distriktet har lært at spinde på en rok, så spinningen går meget hurtigere end den mere langsomme håndten.

Den store trampevæv giver mulighed for, at der kan væves brede stoffer i stedet for de smalle baner, der væves på lændevæven. Her ses vævverkstedet ved et udviklingsprojekt i Parbat distriktet. Det vævede stof er i halvt brændenælde og bomuld.

Kvinde i Pyuthan distriktet i 2010, hvor man gennem århundreder har benyttet denne sjals-taske beklædning.

kvinder, mens de går fra sted til sted, vogter kvæg eller har andre mobile gøremål. Allo garn blev traditionelt vævet på en lændevæv, som nemt kan rulles sammen og bringes med rundt. Der blev vævet jakker, sække, tasker, bærestropper til transportkurve, og især blev nældegarn brugt til knytning af fiskenet, da garnet er stærkt i våd tilstand.

En speciel del af den lokale beklædning er en form for 'sjal-taske'. Nældegarnet væves på en lændevæv i baner som sys sammen til et firkantet stykke stof, der bindes sammen i hjørnerne, og foldes over brystet, så den hviler på skuldrene. Derved fungerer den som et sjal, der varmer overkrop og ryg, og hvor de dobbelte folder nu kan fungere som en praktisk taske eller meget stor lomme – altid lige ved hånden.

Hvis stoffet er meget tæt vævet kan den også fungere som en regnfrakke. Denne 'sjals-taske', forarbejdet af nældefiber og nu også bomuld, benyttes stadigvæk af etniske grupper i Nepal, Bhutan, Sikkim samt Assam i det østlige Indien, og dette tydeliggør, at lokal praksis og gamle traditioner stadig finder sted på tværs af nutidige politiske grænser, som nu opdeler ens lignende geografiske områder. Den tekstile kultur forbin-

der Himalayas etniske grupper, netop her, hvor den store Allo - Himalaya Nælde vokser langs hele Himalaya-kæden fra Kashmir til Sikkim, Bhutan, i Assam og Khasia-højderne, samt i det indiske Himalaya ved dalene omkring floden Sutlej ved Kinnaur, Himachal Pradesh og Almora, Uttaranchal.

Allo produkter og deres fremtid i Nepal

Allo tekstilprodukter kan nu købes i mange forskellige kvaliteter i Pokhara, Kathmandu og Boudhanath, lige fra flot forarbejdet stof til mere simple bordløbere. Forskellige udviklingsprojekter har introduceret mere effektive arbejdsmetoder og redskaber, for eksempel den opretstående rok og den større trampevæv, hvor der kan væves bredere stoffer, som nemmere kan afsættes og syes til moderne tøj. I flere af de afsides beliggende landsbyer er denne store væv fragtet dertil, opdelt i dele på de garvede kuliers rygge, og i forbindelse med forskellige udviklingsprojekter undervises kvinderne i at væve på dem. Et andet vigtigt produkt er strikkede sjaler i ultratyndt håndspundet Allo garn – strikket af kvinderne, mens de vogter kvæg eller bevæger sig fra sted til sted i bjergene. Den mere traditionelle brug af stærke nældebærestropper til

kurve er nu mange steder erstattet af plastikbånd. Nældefiber har også kulturel betydning for de etniske Rai, der bruger den som tråd i traditionelle religiøse ritualer og ceremonier. Allo produkter blev traditionelt forarbejdet og benyttet af lokalbefolkningen i landområderne, hvilket er medvirkende til, at fiberen er tillagt omdømme af lav status. I dag ønsker de færreste nepalesere at bruge Allo produkter, måske lige med undtagelse af de meget flotte strikkede Allo sjaler. De fleste nepalesiske kvinder vil meget hellere gå med tøj i blødt farvestrålende fløjl eller varme pasmina sjaler, men med udviklingen af nye flotte Allo stoffer vil denne tendens sikkert snart vende til fordel for Allo markedet. Markedet for tekstile Allo produkter ligger lige nu hos de vestlige forbrugere, og netop de smukke og supertynde strikkede Allo sjaler er meget populære på det japanske marked.

Selvom spinning og vævning af nældefiber stadig er lavt betalt arbejde, så har denne aktivitet bidraget til at skaffe en ekstra indtægt for store befolkningsgrupper i landdistrikterne. Der er også blevet plads til at etablere en 'Allo club', hvor man kan mødes og udveksle erfaringer og koordinere salgsmuligheder og udstillinger. Der

er allerede nu blevet skrevet mange artikler om udvinding af nældefiber i Nepal – ikke mindst af nepalesere selv, men den nepalesiske indsats blev i en årrække desværre sat i bero pga. landets politiske situation. Både nepalesiske forskere, forretningsfolk og udenlandske udviklingsarbejde er helt enige om, at der ligger et stort økonomisk potentiale i udvinding af nældefiber for Nepal og dets befolkning. Der er dog nogle tekniske besværligheder, der skal løses først. I øjeblikket er der en større eksport af den rå nælde bast fiber til udlandet, hvilket ikke er hensigtsmæssigt ud fra et økonomisk og økologisk synspunkt. I Europa forskes der nu i den tekniske behandling af brændenældefiber, og denne forskning vil uden tvivl snart være til gavn for den nepalesiske brændenældefiber-industri.

Supplerende litteratur:

Dunsmore, Susi, (1993). Nepalese textiles. London, British Museum Press.
 Franck, Robert R. (ed.) (2005). Bast and other plant fibres. Cambridge England, Woodhead Publishing Limited.